

УДК 343.8

ЛІХОВІЦЬКИЙ Я.О.

ПРО ДЕЯКІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПІДХОДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ КОЛОНІЙ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ

У статті здійснено аналіз нормативно-правових актів, зокрема й міжнародного характеру, що стосуються діяльності персоналу колоній по реалізації в кримінально-виконавчій діяльності визначеного в законі принципу гуманізму, а також розроблено науково обґрунтовані заходи щодо вирішення наявних на практиці проблем.

Ключові слова: *нормативно-правовий акт, міжнародно-правові джерела, засуджений, позбавлений волі, колонія, персонал органів і установ виконання покарань, принцип гуманізму, реалізація норм права.*

В статті проведено аналіз нормативно-правових актів, включаючи документи міжнародного характеру, касаючихся діяльності персоналу колоній по реалізації в уголовно-исполнительной деятельности определенного в законе принципа гуманізму, а также разработаны научно обоснованные меры по решению существующих на практике проблем.

Ключевые слова: *нормативно-правовой акт, международно-правовые источники, осужденный, лишенный свободы, колония, персонал органов и учреждений исполнения наказаний, принцип гуманізму, реализация норм права.*

In the article the analysis of regulations, including international nature relating colonies of staff for the implementation of the penal activities as defined in law principle of humanity and scientifically justified measures to solve existing problems in practice.

Key words: *legal act, international legal sources, condemned, captive, colony, staff of penal institutions, principle of humanity, implementation of law.*

Постановка проблеми. Серед розмаїття проблем кримінально-виконавчої діяльності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби (далі – ДКВС) України, як свідчить практика, особливої уваги заслуговують ті питання, що стосуються реалізації такими особами принципу гуманізму в їх стосунках із засудженими.

Саме його порушення в повсякденній життєдіяльності персоналу ДКВС України є одним із чинників, що сприяє вчиненню різноманітних правопорушень, пов'язаних із нелюдським або таким, що принижує гідність, поводженням із засудженими (випадки посягань на життя і здоров'я таких осіб, катувань; недотримання правил гігієни, санітарій; охорони праці тощо) [1]. Незважаючи на численні зауваження з боку міжнародних експертів і громадськості, факти негуманного ставлення персоналу ДКВС, особливо колонії, до засуджених досі мають місце і відображають зміст загальної тенденції в такому напрямі, а саме – чим гуманнішим стає кримінальне та кримінально-виконавче законодавство України, тим жорсткішим, а подекуди і нелюдським, стає ставлення персоналу колоній до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі.

Отже, необхідно визнати існування складної прикладної проблеми, що потребує вирішення на теоретичному рівні.

Зазначені й інші аргументи стали вирішальними під час вибору об'єкта і предмета наукової статті, а також її мети і завдань, основним з яких стало визначення наявних у зазначеному контексті проблем і вироблення науково обґрунтованих заходів щодо їх вирішення.

Стан дослідження. Вивчення наукової літератури показало, що досить активно досліджували проблему кримінально-виконавчої діяльності персоналу органів і установ виконання покарань такі вчені, як: К. Автухов, О. Бандурка, В. Бадира, І. Богатирьов, О. Богатирьова, О. Джужа, Т. Денисова, О. Колб, І. Копотун, В. Конопельський, В. Меркулова, А. Степанюк, В. Трубников, І. Яковець та ін.

© ЛІХОВІЦЬКИЙ Я.О. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права (Ужгородський національний університет)

Водночас у контексті змісту тих питань і завдань, які становлять предмет роботи, наукові пошуки здійснюються безсистемно та нецілеспрямовано, що й стало додатковим аргументом під час вибору її тематики та постановки пріоритетної мети.

Виклад основних положень. Загальне уявлення про розуміння необхідного обсягу правообмежень, на нашу думку, досить чітко окреслене в практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Наприклад, у рішенні ЄСПЛ «Хірт проти Сполученого Королівства» (Hirst v. the United Kingdom) зазначено, що будь-яке обмеження прав повинно бути обґрунтоване, таке обґрунтування може здійснюватись з урахуванням вимог безпеки, частково для попередження злочинів і безладів, і такі обмеження повинні бути невід’ємно пов’язані з умовами ув’язнення [2]. Також у правилі 3 Європейських тюремних правил (далі – ЄТП) встановлено: обмеження, накладені на осіб, позбавлених волі, повинні бути мінімально необхідними та відповідати тій обґрунтованій меті, з якою вони накладалися.

Фахівці зазначають, що коли розглянути ЄТП більш детально, то можна зазначити велику кількість правил, які прямо чи опосередковано встановлюють вимоги до правообмежень засуджених. Серед так званих базових принципів ЄТП такі: збереження прав особами, які позбавлені волі, мінімальності обмежень, пропорційності (або доцільності) обмежень для таких осіб. Перший принцип відображений у правилі 2: «Особа, позбавлена волі, зберігають усі права, яких вони не були законно позбавлені за рішенням суду, відповідно до якого вони засуджені до позбавлення волі чи взяті під варту». Другий та третій – у правилі 3: «Обмеження, які накладені на осіб, позбавлених волі, повинні бути мінімально необхідними і відповідними тій обґрунтованій меті, з якою вони накладені». Крім того, у правилі 5 вказано, що життя в місцях позбавлення волі повинно бути, наскільки це можливо, наближене до позитивних аспектів життя у суспільстві. Наведені базові положення далі конкретизуються. У правилі 18.10 вказується, що розміщення всіх в’язнів повинно здійснюватись в умовах із мінімально обмежувачими заходами безпеки, які є обумовленими ризиком їхньої втечі або завдання шкоди собі чи комусь іншому. Тобто дещо відрізняється мета встановлення таких обмежень: відвернення ризику втечі або завдання шкоди собі чи комусь іншому [3].

Доцільно також згадати правило 24.1, в якому рекомендується максимально часто дозволяти ув’язненим спілкуватись поштою, телефоном або за допомогою інших засобів спілкування зі своїми сім’ями, іншими особами і представниками зовнішніх організацій. Очевидно, що вимога максимально часто дозволяти таке спілкування спрямована на втілення того ж принципу мінімальності, що закріплено у правилі 3 ЄТП, оскільки вона зумовлює максимальне звузнення правообмежень для ув’язнених. Тюремна відпустка також не повинна визнаватися привілеєм. У більшості сучасних країн вона має характер суто поведінкового інструмента [4].

Такий підхід знайшов своє відображення у ч. 2 ст. 102 Кримінально-виконавчого кодексу (далі – КВК) України: «Режим у колоніях має зводити до мінімуму різницю між умовами життя в колонії і на свободі, що повинно сприяти підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку й усвідомленню людської гідності», що, безумовно, є позитивною нормою, особливо якщо вона хоч у майбутньому буде братись до уваги під час встановлення тих чи інших правообмежень у законодавстві, хоча на недотримання такої норми раніше вже зверталась увага правозахисниками та науковцями [5, с. 69]. Узагальнивши висловлене, можна зазначити основну вимогу до правообмежень – мінімальність. Додатковою, але також базовою вимогою є відповідність обґрунтованим цілям, які можуть бути різними, як було показано. Фактично відповідність цілям означає здатність певного правообмеження досягати окремої мети, адекватність вибраного засобу певній установленій цілі, тобто це класичне визначення категорії доцільності [6, с. 171–173]. І такі мінімальні правообмеження треба відобразити в кримінально-виконавчому законодавстві, норми якого повинні бути мірилом під час визначення меж гуманності в ставленні до засуджених.

Орієнтування та підкорення гуманного ставлення меті ресоціалізації засуджених є ключовою ознакою гуманної системи виконання кримінальних покарань, що забезпечує саме таке ставлення до позбавлених волі осіб. Саме з такої позиції М. Платек пропонує змінити парадигму кримінально-виконавчої політики. На її думку, перевиховувальна, ресоціалізаційна програма пенітенціарної системи має бути змінена на нову форму пенітенціарної політики – «нормалізацію». Різниця між ресоціалізацією та нормалізацією, на погляд М. Платек, полягає в тому, що ресоціалізація в пенітенціарній системі представлена як обов’язок ув’язненого, а нормалізація – його право. Головною метою ресоціалізації є виховання ув’язненого, переформування його в суспільно корисну людину. Нормалізація підкреслює необхідність наблизити умови у в’язниці до умов, які існують у відкритому суспільстві, що має полегшити повернення ув’язненого в суспільство.

Нормалізація, на думку М. Платек, передбачає схожість умов життя у в'язниці із життям на волі. Ув'язнені мають бути позбавлені лише повної свободи пересування, за ними повинна залишатись можливість вирішувати свої сімейні питання, можливість навчатися в освітніх закладах, носити власний одяг, користуватися поліклініками тощо. Очевидно, ґрунтуючись на думці, що в'язниця скоріше шкодить і лише у виключних випадках за наявності багатьох специфічних умов – може допомогти, М. Платек підкреслює, що виховання людини для життя у відкритому середовищі неможливе в закритих умовах, тому пенітенціарна система має так зорганізувати умови відбування покарання, щоб ув'язнений міг, коли захоче, брати участь у власних внутрішніх змінах, а якщо він вирішить, що не бажає брати участь у цьому, то таке рішення не повинно мати для нього жодних негативних наслідків [7]. М. Ансель зазначав, що індивід має право на ресоціалізацію, так само як у попередні епохи стверджували, що він має право на свободу, безпеку, право на власність і право на працю [8, с. 277]. Не можна примусово ресоціалізувати людину, оскільки це залежить від її бажання змінитися.

Здоровий скепсис, що висловлюється вченими і практиками стосовно можливостей кримінально-виконавчої системи змінювати людей внутрішньо на краще, має підґрунтя, оскільки це не завжди до снаги відкритій соціальній підсистемі та цілком залежить від бажання й мотивації людини. На жаль, це призводить до тотальної нівеляції можливості допомогти людині змінитися, принаймні усвідомити потребу у внутрішніх змінах. Таку допомогу може і зобов'язане, зважаючи на основні природні права людини, надати суспільство через кримінально-виконавчу систему, яка не виключає впливу з боку сім'ї, близьких, громадянського суспільства, релігійних організацій, фахівців. Ймовірно, означений скепсис зумовлений, передусім, звичною практикою ригоризму в згаданій сфері, а також кризою кримінально-виконавчої системи, яка через відсутність чіткої гуманітарної парадигми державної політики «розвивається» стагнаційно [9, с. 41–42].

Визнання створення умов для подальшої ресоціалізації засуджених з одночасними діями, спрямованими на мінімізацію негативного впливу позбавлення волі, є ключовим показником гуманного ставлення до них, та водночас виключає підставу для дискусії щодо спроможності місць позбавлення волі позитивно впливати на особистість. Такий підхід у поєднанні з положеннями ст. 63 Конституції України та практики ЄСПЛ дозволяє вирішити ще один проблемний аспект щодо окреслення меж гуманного ставлення. М. Рибак і Д. Хижняк до основних засобів ресоціалізації засуджених пропонують додати і матеріально-побутове та медико-санітарне забезпечення засуджених, обґрунтовуючи свою думку тим, що неналежне матеріально-побутове і медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі знижує ефективність виконання покарання, оскільки в умовах позбавлення волі в засуджених починають домінувати цінності, що забезпечують індивідуальне існування, а інші соціальні цінності відходять на другий план, що не сприяє тому, щоб особа могла замислитися над своїм життям і перспективами, вона цілком зосереджується на виживанні, нормальному харчуванні, зручному і теплому одязі, можливості виспатися, залишитися на самоті певний час тощо. Незабезпеченість елементарними можливостями людини призводить до гіпертрофії нетерпимості й агресії [10, с. 120].

Інші дослідники, здійснивши вивчення проблем соціального забезпечення осіб, засуджених до позбавлення волі, дійшли висновку, що соціальне забезпечення таких засуджених має також виховний ефект, оскільки вони (особи, що звільнилися від покарання) сприймають належне соціальне забезпечення як турботу і недискримінацію, отже, у них менше приводів засуджувати суспільство за занадто суворе ставлення, а також таке забезпечення сприяє більш успішній їхній соціальній адаптації. Г. Долженкова, як і попередні автори, стверджує, що матеріально-побутове і медико-санітарне забезпечення позбавленій волі осіб є додатковим видом соціального забезпечення засуджених, який створює належні умови для їхньої ресоціалізації [11, с. 12–13].

Отже, як можна помітити, останнім часом у досліджених фахівців спостерігається тенденція до розширення змісту уявлення про режим виконання/відбування покарання. Як справедливо зазначає В. Бадира, «людські» чи, навпаки, не сумісні з людською гідністю умови відбування покарання важко відмежувати від уявлення про режим. Це можна зробити лише теоретично. В'язні сприймають режим саме як сукупність фактичних обмежень, яких вони зазнають. Наявні обмеження є результатом і ригористичних проявів у кримінальній і кримінально-виконавчій політиці, і браком фінансових, організаційних і людських ресурсів у кримінально-виконавчій системі. Як зазначалося, режимні обмеження мають стосуватися лише свободи пересування й інших прав і свобод, які тимчасово обмежені з міркувань винайдення істини в розслідуванні кримінальної справи щодо осіб попередньо ув'язнених, а також інтересами зовнішньої та внутрішньої безпе-

ки. Інші ж обмеження зумовлені вищезазначеними чинниками, які, на думку вченої, свідчать про недосконалість системи [9, с. 131–132].

Безперечно, перелічити всі вимоги до умов відбування покарання у виді позбавлення волі в законі неможливо та і не доцільно. Тому межею гуманного ставлення до засуджених варто визнати не обсяг наданих прав і певні умови, а, навпаки, обмеження, що можуть бути застосовані до них.

Загалом варто підтримати висловлену в літературі думку, що ув'язненому мають надаватися всі можливості реалізовувати свої життєві, зокрема й соціальні потреби, окрім, зрозуміло, тих, які апіорі перебувають у конфлікті із самим позбавленням волі, оскільки для їхньої реалізації засуджений має користуватися свободою переміщення на власний розсуд. Ув'язненому має бути надана можливість бути певний час на самоті, вибирати коло спілкування серед засуджених у межах тієї ділянки місця позбавлення волі, в якій він перебуває, або уникати тих ув'язнених, з якими він не бажає підтримувати будь-яке спілкування, тобто має бути забезпечена максимальна внутрішня, у широкому сенсі, безпека ув'язненого [9, с. 126].

Також важливим для забезпечення гуманного ставлення до засуджених є професіоналізм персоналу виправних установ. Як зазначають фахівці, питання впливу персоналу на процес виховання ув'язнених треба розглядати у двох площинах – ставлення до ув'язнених і ставлення до своєї роботи, її особливого місця в суспільній сфері та можливих наслідків недбалого до неї ставлення в соціальному масштабі й для життя конкретних людей. Професіоналізм персоналу треба оцінювати не з позиції зданих заліків під час атестації, а, передусім, з огляду на людські характеристики працівника, його відданість справі. Звісно, внутрішнє ставлення, що проявляється в поведінці робітника, не завжди можна визначити напевно. Для цього його слід оцінювати як в явному, так і в потаємному. На жаль, таких методик визначення поки що не існує, проте людське ставлення до ув'язнених, ініціативність, турботливість, справедливість, щирість тощо працівника помітні під час його роботи. З такою метою пропонується розробити відповідний професійний стандарт (сукупність кваліфікаційних вимог, що висувуються – вмінь, навичок, знань тощо), якому має відповідати працівник кримінально-виконавчого органу [12]. М. Платек зазначає, що не допоможуть навіть найкращі програми, якщо не зайнятися людьми, які будуть їх реалізовувати, якщо не будемо пам'ятати, що звичайні службовці найбільше впливають на життя ув'язнених [7].

Для оптимального виконання завдання ресоціалізації засуджених, на думку Р. Ващенко і В. Сулицького, на перше місце в кримінально-виконавчій системі мають бути поставлені вимоги гуманізації стосунків між засудженими і працівниками установ виконання покарань. Для досягнення такої гуманізації вони вважають значущими такі основні ціннісні установки: готовність працівників ДКВС України особистісно сприймати (а не відкидати) кожного засудженого таким, яким він є, без упереджень, з увагою до його особистості й індивідуальності, з оптимістичною вірою в можливість його позитивних змін, з активним пошуком позитивного та його особистості, опорою на таке у виховному процесі; намагання емпатично, зі співчуттям зрозуміти, а не просто критично оцінити особистість засудженого; надання засудженому психологічної та іншої допомоги, необхідної йому для подолання труднощів у різних видах і ситуаціях життєдіяльності; намагання глибоко вивчати і розкривати справжні мотиви та зовнішні обставини, що зумовлюють вчинки і дії засудженого з урахуванням його характерологічних рис, домінуючих потреб психічних станів, здійснювати на такій підставі конкретне індивідуальне прогнозування, планування корекційно-виховної роботи; орієнтація на переважно проблемно-діалогічні, а не повчально-монологічні способи обговорення актуальних питань аксіологічного, світоглядного морально-правового характеру тощо; спрямованість на постійний критичний самоаналіз, корекцію та розвиток працівником-вихователем власної особистості, поведінки і діяльності з метою самовдосконалення [13, с. 36–37].

Л. Альперн зазначає провідну роль в ефективності функціонування пенітенціарних установ професіоналізму та людяного ставлення персоналу до ув'язнених. Вона вважає їх необхідною умовою тюремної реформи, особливо в жіночих кримінально-виконавчих установах, оскільки, як підкреслює авторка, жінки-засуджені більш чутливі і, як не дивно, менше звертаються по психологічну допомогу штатного психолога, ймовірно, завдяки більшій пристосовуваності до середовища, або ж через підвищену стурбованість і недовіру. Отже, довіра до персоналу, наскільки таке можливе, є умовою ефективного перебігу пенітенціарного процесу. Перший крок мають здійснити саме працівники пенітенціарних установ, які мають рекрутуватися із професіоналів, які не занапастили свій професіоналізм каральними стереотипами і праця яких буде відповідно оплачувана [14].

Тому для досягнення гуманного ставлення до засуджених у період відбування покарання необхідна відповідна підготовка та підбір персоналу таких установ. Тут можна взяти за взірць підхід, запроваджений у Швейцарії, про який вже згадувалось у попередніх підрозділах роботи: не приймати на роботу в місця позбавлення волі осіб, які негативно ставляться до засуджених, бажають владарювати над іншими, схильних до проявів гніву, холериків, агресивних, конфліктних особистостей, наслідувачів різних догм, переконаних виключно у власній правоті тощо. Це дозволить утворити міцне підґрунтя для гуманних стосунків між персоналом і засудженими в місцях позбавлення волі.

У підсумку можемо надати таке визначення: гуманне ставлення до засуджених – це особистісна позиція персоналу установ виконання покарань щодо засуджених і роботи з ними, яка ґрунтується на їхніх особистісних і професійних якостях і проявляється в поведженні із засудженими та виконанні професійних обов'язків у період виконання покарання у виді позбавлення волі.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що гуманне ставлення охоплює: а) забезпечення виконання покарання виключно в порядку та на підставах, визначених законом і етичними правилами (сюди входить і запровадження належних умов відбування покарання, і застосування різноманітних заходів впливу на поведінку засудженого тощо); б) орієнтування роботи із засудженими на забезпечення їхньої ресоціалізації після звільнення, вирішення наявних проблем і задоволення потреб; в) створення всіх необхідних умов для реалізації засудженими своїх прав і свобод; г) мінімізацію негативних наслідків позбавлення волі та виключення невиправданих обмежень; д) ввічливе поводження з особами, позбавленими волі.

Список використаних джерел:

1. Кримінологічні та оперативно-розшукові засади запобігання злочинам і правопорушенням, що вчиняються персоналом виправних колоній : [монографія] / за заг. ред. В. Коваленка. – К. : Атіка-Н, 2011. – 367 с.
2. Hirst v. The United Kingdom, Application № 40787/98, Judgement of 24 July 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/2604/>.
3. Човган В. Вимоги за Європейськими тюремними правилами до правообмежень осіб, які позбавлені волі / В. Човган [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrprison.org.ua/expert/1318315515>. – Заголовок з екрана.
4. Guest Post by Professor Martine Herzog Evans: Is Prison Leave a Privilege? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tashalaw.wordpress.com/2012/04/24/guest-post-by-professor-martine-herzog-evanscommentary-on-article-6-and-prison-leave/>.
5. Проблеми забезпечення прав засуджених у кримінально-виконавчій системі України : [наук.-практ. вид.] / В. Бадира, О. Букалов, А. Гель, М. Романов, І. Яковець ; за заг. ред. С. Захарова ; Харківська правозахисна група. – Х. : Права людини, 2009. – 368 с.
6. Човган В. Характеристика та значення категорії доцільності у кримінально-виконавчому праві / В. Човган // Теоретичні та практичні проблеми удосконалення діяльності кримінально-виконавчої системи України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (4 травня 2011 р.) – К. : Національна академія внутрішніх справ, 2011. – С. 171–173.
7. Платек М. Значение минимальных Правил ООН обращения с заключенными и Европейских тюремных правил для процесса нормализации / М. Платек [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.prison.org/lib/comments/platek001.htm>.
8. Ансель М. Новая социальная защита (гуманистическое движение в уголовной политике) / М. Ансель ; пер. с франц. Н. Лапшиной ; под ред. А. Пионтковского. – М. : Прогресс, 1970. – 311 с.
9. Бадира В. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. Бадира ; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2006. – 244 с.
10. Рыбак М., Хижняк Д. Пенитенциарная политика : материально-бытовое и медико-санитарное обеспечение лишенных свободы как средство их ресоциализации / М. Рыбак, Д. Хижняк // Правовая политика и правовая жизнь. – 2003. – № 3. – С. 118–122.
11. Долженкова Г. Правовое регулирование и организация социального обеспечения осужденных к лишению свободы : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное

право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Всероссийский научно-исследовательский институт Министерства внутренних дел Российской Федерации. – М., 2001. – 22 с.

12. Разработка модели специалиста-сотрудника уголовно-исполнительной инспекции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.penalreform.org/russian/altern_rus8.htm.

13. Ващенко Р., Сулицький В. Організаційно-правові питання ресоціалізації засуджених / Р. Ващенко, В. Сулицький // Проблеми пенітенціарної теорії і практики: Щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ / за ред. В. Синьова та ін. – К. : КІВС ; «МП Леся», 2003. – № 8. – С. 29–37.

14. Альперн Л. Тюрьма с человеческим лицом. О посещении женских пенитенциарных учреждений в Польше / Л. Альперн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://index.org.ru/journal/18/18-alpern-2.html>.

УДК 343.4(477)

НАЗАРЕНКО Д.О.

ВІДМЕЖУВАННЯ ВБИВСТВА З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ

У статті розглянуто відмежування вбивства з особливою жорстокістю від умисного вбивства (ч. 1 ст. 115 Кримінального кодексу України); тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 Кримінального кодексу України) та катування (ст. 127 Кримінального кодексу України).

Ключові слова: умисне вбивство, катування, особлива жорстокість, відмежування злочинів.

В статье рассмотрено отграничение убийства с особой жестокостью от умышленного убийства (ч. 1 ст. 115 Уголовного кодекса Украины); тяжелого телесного повреждения, повлекшего смерть потерпевшего (ч. 2 ст. 121 Уголовного кодекса Украины) и пыток (ст. 127 Уголовного кодекса Украины).

Ключевые слова: умышленное убийство, пытки, особая жестокость, отграничение преступлений.

Differentiations of murder with cruelty and intended killing (p. 1 art. 115 Criminal Code of Ukraine); serious injury to health resulting in death (h. 2 art. 121 Criminal Code of Ukraine) and torture (art. 127 Criminal Code of Ukraine) are examined in this paragraph.

Key words: intended killing, torture, cruelty, demarcation of crimes.

Актуальність теми. Від правильної кваліфікації вчиненого діяння залежить уся організація розкриття і розслідування злочину, своєчасне вирішення питання підслідності та підсудності кримінальної справи, об'єктивне і справедливе покарання винних. Для правильної оцінки вчиненого необхідно за виявлення ознак, властивих виключно скоєному діянню, відмежувати останнє від усіх інших. Лише в такому разі можна дійти єдиної сукупності ознак, яка, з одного боку, характеризуватиме саме цей злочин, а з другого – відрізнятиме його від усіх інших.

Варто погодитися з думкою авторів, які виокремлюють такі склади злочинів, на підставі спільності ознак, що їм притаманні:

- склади злочинів не мають жодних спільних ознак (окрім осудності та віку);
- склади мають невелику кількість загальних ознак;
- склади злочинів мають значну кількість загальних ознак;

© НАЗАРЕНКО Д.О. – доктор юридичних наук, член правління (Інститут соціально-політичних ініціатив)